

Żyrafa **(i 15 ciekawostek, których pewnie o niej nie wiesz!)**

Żyrafa to zwierzę zdumiewające i potwierdzenie niesamowitej pomysłowości natury! Niestety wiele z podgatunków ma status zagrożonych. Najbliższym żyjącym krewnym żyrafy jest okapi. Poznaj Jej Wysokość Żyrafę!

To piękne stworzenie i muszę ci je opisać. Jego ciało jest krótkie i nieco pochylone do tyłu, ponieważ tylne nogi są krótkie, podczas gdy przednie nogi i szyja są bardzo długie, w związku z czym głowę ma około trzech kroków od ziemi. Owa głowa jest mała, a zwierzę wcale nie jest złośliwe. Jego kolor jest cały czerwono-biały w okrągłych plamkach i jest naprawdę pięknym zwierzęciem.

Marco Polo "Opisanie świata"

Zaskakująca nazwa

Dawni Europejczycy nie mogli się nadziwić oryginalnemu wyglądowi żyrafy. Oddaje to jej łacińska nazwa: *giraffa camelopardalis*, gdyż uważano że jest skrzyżowaniem wielbłąda (*camel*) z lampartem (*leopard*)!

W językach zachodnich żyrafa zmieniła nazwę, z *cameleoparda* na „*girafe*”, co wywodzi się z arabskiego gdzie określa ją słowo *zerafa* (*zarafa*). Tłumaczy się je: „pełna gracji, miła”. W polskim przekładzie Biblii Jakuba Wujka (XVI w) jest nazwana „wielbłądopard”, co odpowiada jej łacińskiej nazwie.

21 czerwca - w najdłuższy dzień roku! - jest obchodzony Światowy Dzień Żyrafy.
Przypadek? Nie sądzę ;)

Wzór jak dowód osobisty

Choć wydaje się nam, że wszystkie są takie same - istnieje aż 9 podgatunków! W Kenii i Tanzanii na safari ogląda się żyrafy siatkowane, kenijskie i Rothschilda, na południu Afryki są żyrafy angolskie i południowe.

Przynależność do danego podgatunku jest określana na podstawie wzoru na sierści. Jakby tego było mało: każdy osobnik ma niepowtarzalny wzór cętek, po którym się nawzajem rozpoznają! Im starszy jest osobnik tym ciemniejszy ma deseń, dlatego przewodnicy patrząc na odcień sierści są w stanie powiedzieć czy to młodziak czy staruszek. Zdarzają się też białe żyrafy.

Ile rogów ma żyrafa?

Na pierwszy rzut oka widać dwa rogi (ossikony), jednak u niektórych podgatunków jest ich aż pięć! Pozostałe trzy tworzą "guzy" na głowie: dwa za uszami a jeden na czole. Gdy przyjrzeć się z bliska wygląda to niczym mini róg jednorożca!

Po rogach żyrafy rozpoznasz jej płeć: samice i młode mają na końcu kępy włosów, u samców końcówki rogów są łyse. Wszystko przez to, że samce używają tych rogów w walce oraz do szturchania samicy podczas godów (takie żyrafie "końskie zaloty").

Aby uniknąć obrażeń podczas porodu, u noworodków ossikony są położone i nie połączone z czaszką. Zrastają się z nią w późniejszym okresie. Ossikony są zbudowane ze skostniałej tkanki chrzęstnej.

Przechytrzyć drzewa

Klasyczny obrazek to żyrafy jedzące liście drzew. Dzięki temu na sawannie akacje mają charakterystyczny kształt parasola, bo są regularnie od dołu podjadane. Zwierzęta wyglądają jakby

były koneserami: tu poskubią jedno drzewo, po chwili idą do następnego. Tymczasem to przemyślana strategia!

Drzewa bronią się przed zjadaniem wydzielając gorzką taninę. Jej zapach z wiatrem trafia do następnych drzew niczym ostrzeżenie! Dlatego żyrafa stara się żerować pod wiatr i przejść do następnego drzewa nim dotrze tam ostrzeżenie.

W Afryce Zachodniej rośnie akacja nazywana "whistle thorn" czyli "gwiżdżący kolec". Ich nazwa pochodzi od bulwiastych kolców, które w podmuchach wiatru wydają świszczący dźwięk. Te akacje współpracują z... mrówkami dając im schronienie w bulwiastych kolcach i wydzielając nektar. W zamian mrówki te wydają się bronić drzewa przed roślinożercami, takimi jak słonie i żyrafy.

Obrona przed kolcami i słońcem

Jak przystało na tak duże zwierzę: ma apetyt! Dziennie zjada ok 35 kg liści co zajmuje jej do 20 godzin! A że wiele drzew jest kolczastych, stąd podczas jedzenia żyrafa zamyka nozdrza, by nie zranić ich wnętrza kolcami.

A co jeśli się zrani? Jej ślina ma antybakteryjne właściwości, dzięki czemu dezynfekuje rany powstałe od ukłucia i chroni zwierzę przed zakażeniem. Pozostaje jeszcze ochrona języka (długiego na 50 cm!) przed słońcem. Natura wyposażyła zwierzęta w naturalny filtr przeciwsłoneczny i dlatego ich język (który wiele godzin jest wystawiany na słońce) ma kolor czarno-fioletowy!

Zjadaczka kości

Co pewien czas zwraca pokarm (odłyka) do jamy gębowej, gdzie jest ponownie przeżuwany. Jedzenie „wędrujące” długim przełykiem do góry to niezwykły widok

Aby uzupełnić niedobory minerałów (np. wapnia), zjada też znalezione na sawannie kości (osteofagia). Ważne, by były to stare i trochę zwietrzałe kości, bo inaczej ich nie pogryzie! A skoro o gryzieniu mowa: górnej szczęce nie ma zębów, są tylko w żuchwie - wszystko po to, by łatwiej zagarniać liście językiem.

Jak często pije żyrafa?

Przy wodopoju jest zmuszona do akrobacji. Rozgląda się na boki, rozstawia przednie nogi, ugina je i pochyla głowę w dół. Kilkanaście łyków i gwałtownie podnosi głowę do góry, zerkając czy aby nie zbliża się niebezpieczeństwo. Bowiem żyrafa z głową w dole jest bezbronna w razie ataku drapieżnika!

Może dlatego żyrafy potrafią obywać się całkiem długo bez wody. Pustynne gatunki (w Namibii) mogą pić wodę raz na 3 tygodnie (rzadziej niż wielbłąd!). Woda nie jest żywiołem tych zwierząt: nie umieją pływać.

Wyjątkowa budowa ciała

Wysokość to ich znak rozpoznawczy: samce mają do 5 metrów (u żyraf Rothschilda nawet do 6 metrów!), samice do 4,5 metra. A najdłuższa wśród zwierząt szyja ma tylko 7 kości (jak u człowieka!). Rzecz jasna odpowiednio dłuższych!

Być może tak długa szyja jest powodem, że żyrafy są milczące. Choć mają sposoby, by się porozumieć: są nimi niskie pomruki (zdaniem naukowców każde zwierzę wydaje nieco inny odgłos i po nich są w stanie się odnaleźć w nocy). Zaś delikatne uniesienie nozdrzy u samca jest sygnałem dla innych o jego pozycji w stadzie!

Narzekasz na ciśnienie? U żyraf wynosi ono 280/180 w spoczynku - to najwięcej ze wszystkich ssaków! Ma też ogromne serce (dosłownie!): ważące 11 kg (jest najcięższe spośród zwierząt

ładowych). Uderzając 170 razy na minutę pompuje prawie 4 litry krwi! Dla porównania – tętno człowieka to mniej więcej 100 uderzeń mniej.

Te szyje długo nie dawały spokoju badaczom. Przydają się do żerowania wysoko ponad innymi gatunkami, jednak w rzeczywistości to gigantyczne... maczugi! Gdy samce walczą o samicę uderzają się głowami. Takie pojedynki nazywane są necking. Kto ma dłuższą szyję - tego cios jest mocniejszy! I tak drogą ewolucji ojcowie o dłuższych szyjach przekazali swe geny...

A ponieważ seks nie jest łatwy (wdrapanie się na samicę to spory wyczyn!), zatem samiec najpierw sprawdza, czy warto inwestować w ten związek. Otóż podczas rui samiec degustuje mocz samicy. Smak i zapachu informuje go, czy wybranka jest gotowa do zapłodnienia.

Gdy rodzi się maluch...

Ciąża trwa 15 miesięcy. Gdy rodzi się młode spada na ziemię z wysokości 2 metrów (bo mama nie kładzie się do porodu - byłoby to zbyt niebezpieczne!). Tyle, że noworodek ma 2 metry, więc krzywdy sobie nie robi.

Noworodek waży około 100 kg (niezła "kruszynka"!). Po pół godzinie niepewnie staje na pątkowatych nogach. Po kilku godzinach może już biegać (niezły wyczyn w porównaniu z człowiekiem, choć noworodki gnu biegają już po godzinie!).

Maluch żywi się mlekiem mamy do 12 miesięcy, ale już mając 2 tygodnie zaczyna objadać liście. Przez pierwszy rok rośnie ok. 2,5 cm dziennie! Gdy żyrafa ma półtora roku zaczyna samodzielne życie a rodzicem może zostać mając 2,5-3,5 lata. Samica rodzi co 18 miesięcy.

Co łączy żyrafy i NASA?

Skóra na nogach tych zwierząt działa niczym pończochy przeciwżylakowe co przeciwdziała puchnięciu nóg. Zainspirowało to badaczy z NASA, którzy wykorzystali rozwiązania natury tworząc skafandry grawitacyjne dla astronautów!

A teraz wyobraź sobie jak długie są naczynia krwionośne w szyi! Mają bardzo elastyczne ścianki, aby krew szybko dopływała do głowy, a jednocześnie potrafią się zwężyć, by krew powoli odpłynęła. W transporcie krwi pomagają zastawki, dzięki czemu krew nie przemieszcza się zbyt szybko podczas pochylania. To kolejny powód by nie pić wody zbyt długo!

Wdech, wydech...

Ogromne zwierzę potrzebuje ogromnych płuc. Tworzy to kolejne problemy: bo biorąc wdech, żyrafa ma wciąż w płucach powietrze z poprzedniego oddechu. Duże płuca pozwalają powietrzu na mieszanie się bez ryzyka niedotlenienia lub zatrucia dwutlenkiem węgla.

Żyrafa oddycha trzy razy wolniej niż człowiek, dzięki temu jej tchawica (o imponującej długości ponad 3 metry!) nie ulega wysuszeniu.

Sekrety chodu

Mając tak długie nogi - musi uważać by się nie potknąć o nie. Dlatego porusza się inochodem (czyli jednocześnie podnosi kończyny po jednej stronie ciała). Wędruje z gracją przemierzając ok. 6 km na godzinę. Może też rozpędzić się do prędkości 50 km/h, ale tylko na krótkim dystansie, bo już po kilkunastu minutach takiego tempa ryzykuje jej atak serca.

Jest bardzo ostrożna i łagodna, ale jeśli poczuje się zagrożona może w obronie kopać nogami! Lepiej nie wejść jej pod kopyto mające wielkość talerza obiadowego: ok 30 cm. Matka żyrafa broni dziecka nawet przed stadem lwów - wierzga wtedy tak, by uderzeniem kopyta roztrzaskać czaszkę drapieżnika.

Czemu nie ratuje się ucieczką? Bowiem badania na Masai Mara dowiodły, że aż 4 na 5 żyraf nie przeżywa pierwszego miesiąca. Gdyby matki nie broniły tak zaciekle dzieci - jako gatunek wyginęłyby.

Ach śpij kochanie...

Na pewno nie można jej nazwać śpiochem! Śpi na leżąco. Wygląda wtedy zjawiskowo: zwinięta jak kociak, z wygiętą szyją i głową w okolicy tylnych nóg lub położoną na biodrach!

Śpi do 4 godzin na dobę a sen głęboki zajmuje jej zaledwie pół godziny! Do połowy XX w. badacze uważali, że żyrafy w ogóle nie śpią! Leżąca żyrafa to jeszcze łatwiejszy łup niż pijąca, więc te zwierzęta musiały się przystosować do bardzo krótkiego snu!

Żyrafy w Europie

Pierwsze żyrafy trafiły do rzymskich cyrków, gdzie wystawiano je do pojedynków z lwami. Dużo więcej szczęścia miała żyrafa, którą w 1486 roku otrzymał władca Florencji od sułtana Egiptu. Do dziś jedna z dzielnic Sieny nazywa się *contrada della giraffa* i ma to zwierzę w swym herbie!

Prawdziwa "żyrafomania" nastąpiła w 1826, gdy pasza Egiptu podarował królowi Francji Zarafę (takie imię nadano żyrafie). Przyłynęła jesienią statkiem do Marsylii a wiosną wyruszyła (pieszo!) do Paryża. Ubrano ją w pelerynę z tafty i atlasu z królewskimi herbami a nawet przygotowano kalosze by chronić ją przed błotem!

Wszędzie witały ją tłumy (nawet kilkutyśne!), zwłaszcza że rozniosła się wieść iż jej dotknięcie przynosi szczęście. Nocowała w zajazdach, gdzie czasem trzeba było rozbić sufit stajni, by się zmieściła!

Na dworze Karola X stała się ulubienicą: pisano o niej wiersze, pieczono ciastka w jej kształcie, damy cesały się "na żyrafę". Zdobiła dosłownie wszystko: meble, tkaniny, naczynia, instrumenty... Po jej śmierci (1845 r.) została wypchana i wystawiona w *Jardin des Plantes* po czym przeniesiono ją do Muzeum Historii Naturalnej w La Rochelle.

Na niebie i w legendzie...

Gwiazdozbiór Żyrafy wprowadzony został do atlasów nieba w XVII stuleciu. Lud Tswana zamieszkujący Botswanę uważa natomiast Gwiazdozbiór Krzyża Południa za dwie żyrafy: gwiazdy Acrux i Mimosa tworzą samca, a Gacrux i Delta Crucis obrazują samicę.

Jedna z afrykańskich legend mówi, że żyrafa stała się taka wysoka od zjedzenia zbyt dużej ilości magicznych ziół. Buszmeni wierzyli też, że żyrafy mogą spowodować deszcz, gdy głowami zahaczą o chmury i je rozerwą. Poświęcili tym zwierzętom specjalny taniec i wiele malunków!

(c) Anna Olej-Kobus / AfrykAnka.pl

Więcej inspirujących opowieści znajdziesz w mojej książce: [Namibia. Przez pustynię i busz](#) - do kupienia z autografem w sklepie www.namib.pl

[Kupując w naszym sklepie wspierasz prowadzenie bloga AfrykAnka.pl oraz TravelNamibia.pl](#)